

*Баиук Н. П.,
старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ НІМЕЦЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ТА ПАРЕМІЙНИХ ОДИНИЦЬ З ФІТОНІМНИМ КОМПОНЕНТОМ

Анотація. У статті розглядається етнокультурна специфіка фразеологічних одиниць та паремій з фітонімними компонентами в українській та німецькій лінгвокультурах. Рослини завжди відігравали дуже важливу роль в житті людини, а тому їхні назви закарбувались на багатьох культурних рівнях: у міфології, повір'ях, обрядах, традиціях, звичаях, літературних творах та набули символічного значення. Фразеологізми з рослинними компонентами оцінюють якості людини за допомогою порівняння її з об'єктами рослинного світу, які мають позитивні або негативні властивості, а відтак образна номінація, створена за допомогою цього порівняння з рослиною має як позитивну, так і негативну конотацію. Проведений порівняльний лінгвокультурологічний аналіз засвідчує, що деякі фітонімічні компоненти мають практично ідентичні культурні конотації, тому можуть вважатись універсальними: як дуб в якості символа сили та міцності, осика як символ лихих сил та злого характеру, жолудь та дуб як протиставлення молодості та досвіду, реп'ях як уособлення причіпливої людини. В обох лінгвокультурах спільними є символіка та асоціації, які пов'язані з християнством і мають біблійне походження, як кукіль та пшениця. Деякі відмінності у рослинних номінаціях зумовлені етнокультурними чинниками та особливостями світосприйняття і тому притаманні лише одній лінгвокультурній спільноті та відображають національну самобутність через систему оцінних образів-еталонів. Лише українській мовній картині властива кореляція дуба та капусти з інтелектуальними здібностями людини, а голубий колір дівочих очей асоціюється з волошками в житті. У німецькій етносвідомості фіалка виступає символом скромності і водночас входить до складу компаративної фразеологічної одиниці для позначення дуже п'яної людини. Дослідження дозволили виділити три групи фразеологічних та паремійних одиниць з фітонімами, які можуть використовуватись для характеристики людини. Першу групу утворюють фразеологізми, які описують зовнішність та фізичний стан людини; друга група характеризує інтелектуальні здібності людини, життєвий досвід та спадковість; третя група відображає риси характеру та взаємовідносини між людьми.

Ключові слова: лінгвокультурологія, фразеологічні одиниці, паремії, фітоніми, асоціації, символи.

Постановка проблеми. Серед сучасних лінгвістичних досліджень постійно зростає кількість наукових праць з фразеології та пареміології в порівняльному аспекті, серед яких чільне місце займають фразеологічні та паремійні одиниці з фітонімним компонентом, адже природа та рослинний світ широко представлені в ідіоматиці мовних картин світу. Образи

рослин, які входять до складу фразеологізмів та паремій різних мов мають багато спільних та відмінних рис, оскільки вони відображають історію та багатовіковий досвід цих народів, кліматичні умови, їхні цінності, світобачення та вірування. Національно-культурна специфіка вибору фітонімних компонентів пов'язана перш за все з неповторністю та унікальністю асоціацій, образною символікою еталонних порівнянь, їхньою оцінкою та проєкцією на контекст народної культури, звичаїв, традицій, народних прикмет. Аналіз фразем з фітонімами дозволяє зрозуміти ті символи, з якими вжито онім у різних фразеологічних одиницях, а сукупність цих символічних значень репрезентує концепт цього оніма у певній лінгвокультурі [1, с. 41].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато мовознавців звертаються до вивчення фразеологічних та паремійних одиниць з фітонімним компонентом в останні роки, серед яких багато як вітчизняних, так і закордонних науковців. Так, Галина Філь розглядала у своїй науковій праці етнонаціональний аспект фразеологічних одиниць української мови з рослинними компонентами-символами. Концептуалізації флористичних найменувань як національно маркованих компонентів в українській фраземі присвячена робота Циганок І.Б., до етнокультурних джерел номінації фітонімів української мови звертаються Черемська О.С. та Масло О.В. У науковому доробку Моторіної М.С. йдеться про етносимволи у складі українських фразеологізмів з рослинними компонентами. Контрастивний та етнопсихологічний аналіз семантики фітонімів в українській, англійській та німецькій мовах провела у своєму дисертаційному дослідженні І.Е. Подолян, на мотиваційних основах назв рослин у первинному та вторинному семіозі в українській, російській, німецькій та французькій мовах зосередила свою увагу Сердюк А.М. Національно-культурна специфіка фразеологізмів-фітонімів в українській та німецькій мовах стала об'єктом наукової розвідки Каракевич Р.О. На матеріалі англійської, української та російської мов досліджувала аксіологічний аспект фразеологізмів з рослинними номінаціями для позначення розумової діяльності людини Л.В. Пушко. Проте, незважаючи на велику кількість робіт присвячених опису рослинних компонентів в фразеології та пареміології, чимало питань все ще залишаються нез'ясованими. Так, досі немає єдності стосовно єдиного терміна для позначення рослинного компонента: фітонім, флороназва, флорема, флористична одиниця, флоризм, флоролексема. У своїй розвідці ми будемо послуговуватись терміном фітонім.

Мета статті – провести порівняльний аналіз фразеологічних та паремійних одиниць з фітонімним компонентом крізь

призму етнокультурного змісту й національного менталітету, виявити універсальні та етноспецифічні компоненти-символи, їх емоційно-експресивне забарвлення у сталих виразах.

Виклад основного матеріалу. Рослинний світ завжди був присутнім у житті людини, а з часом став її невід'ємною частиною, рослини набули різнопланової культурної конотації та почали відображати національно-культурні особливості світосприйняття певного народу, його менталітет. Саме тому фітоніми від грец. *phyton* – рослина і *опута* – найменування) – слова, що передають назви рослинного світу [2, с. 167] у складі фразеологізмів та паремій стають об'єктом досліджень. Аналіз їх семантичної структури дає можливість виявити в них компоненти-символи, які фіксують і передають усе, що брало і бере участь у формуванні культурних кодів [3, с. 118] та можуть бути незрозумілими для представників інших культур, оскільки відносяться до фонових знань.

Фразеологія з фітонімним компонентом становить вагомий частину мовної скарбниці будь-якого етносу з огляду на значну кількість рослин. Споконвіку найбільше шанували серед дерев дуб, від якого почалося все живе на землі, українці вірили, що дуб є «незвичайним деревом, бо його нібито любили боги і жили на ньому, дуб був деревом Перуна, тому йому приносили жертви» [4, с. 203], німці вважали його священним деревом, символом вічності, деревом бога грому та родючості Тунара (Донара), тому було небажано знаходитись під дубом під час грози: «*Eichen sollst du weichen, Buchen sollst du suchen*». В обох порівнюваних лінгвокультурах дуб вважався символом сили, міцності, довговічності, могутності, гідності: «*міцний як дуб*» – «*fest wie eine Eiche*», «*сильний/дужий як дуб*» – «*stark wie eine Eiche*». У пареміях дуб символізує поважну справу «*За єдиним разом дуба не зрубаси*» [4, с. 204] – «*Von einem Streiche fällt keine Eiche*», однак навіть таке могутнє дерево можна здолати, якщо постійно докладати зусиль: «*І великий дуб від малої сокири падає*» – «*Kleine Streiche fallen eine große Eiche*».

Українці, характеризуючи нерозумну, зовсім необізнану, нездатну до чогось людину, вдаються до порівняння її здібностей з дубом, при цьому інтелектуальні здібності принижуються до рівня рослинного світу, якому не властива мозкова діяльність: *дуб дубом; дурний як дуб; дуб неотесаний; дубова голова; сам як дуб, а розуму з жолудь; доходить як до дубка*, а позитивна оцінка розумових здібностей людини реалізується у фразеологізмі «*не з дуба впасті*» (бути досить досвідченим, розумним або обізнаним у чомусь) [3, с. 119].

В українській мовній картині паремії з фітонімом *дуб* демонструють, що діти завжди схожі на своїх батьків: «*Який дуб, така й бочка, яка мати, така й дочка*», «*Який дуб, такий тин, який батько, такий син*», у німецькій мовній картині використовується в цьому випадку рослинний компонент *Rübe*: «*Wie der Acker, so die Rüben, wie der Vater, so die Buben*».

Фразеологічні одиниці *дати дуба* (зневажл.) та *врізати дуба* (грубо) у значенні «*померти або загинути*» пов'язані з сакральною культурою українців, оскільки в давнину домовини для померлих людей робили з дубових колод, а пізніше з дубових дошок [4, с. 203]. У німецькій лінгвокультурі фітонім *дуб* не простежується у складі сталих виразів з даним значенням, проте з'являються такі рослини, як *плакуча верба, редиска, кольрабі* у складі фразеологічних одиниць із значенням «померти»: *unter der Trauerweide liegen. die Radieschen von unten ansehen, jemand betrachtet jetzt Kohlrabi von einer anderen Seite*.

Властивість *осики* тремтіти, навіть коли немає вітру, лягла в основу фразеологізмів як в українській (*тремтіти як на осики листи*), так і в німецькій лінгвокультурах (*zittern wie ein Espenlaub*), оскільки пов'язана з біблійною легендою, згідно з якою саме це дерево було присутнім на розп'ятті Христа та не схилилось, коли Бог ходив по землі [5, с. 266], воно прийняло Іуду і він на ньому повісився, через це осика вважається нечистою та проклятою, вічно тремтить і тріпоче, її жахаються та оминають люди [4, с. 422]. З *осикою* українці пов'язували багато вірувань, обрядів, при цьому слід зазначити амбівалентність концепту *осика*, оскільки, з одного боку, осика була «могутнім засобом боротьби зі злом», «дійовим засобом у боротьбі з нечистою силою, відьмами та чаклунами», а з іншого боку – «уособленням самого зла» [5, с. 263]. *Осика* вважалась «оберегом проти покійників, які могли приходити до живих і шкودити їм», осикова гілка «віддякувала від корів вовчулаків та відьом», осикові обори захищали від «порчі», дерево «символізувало зраду та страх бути покараним за неї». *Осику* не використовували при будівництві, її гілок не вносили в хату, не топили нею піч, навіть уникали сидіти в тіні осикового дерева [5, с. 261–262]. Оскільки осика посідає чільне місце у давній символіці, вона вважається найбільш уживаним фітонімом серед українських письменників» [5, с. 265].

Досить неоднозначною за символікою є також і *верба*. Так, наприклад, християни використовують квітучі вербові гілки, як замітник пальмового листя на згадку про вхід Ісуса до Єрусалиму, проте в назві свята німці зберегли фітонім «пальма» («*Palmsonntag*»), а українці використали замітник «*Вербна неділя*». У німецькій етносвідомості *верба* з одного боку вважалась символом цнотливості, оскільки вона розмножувалася не через плоди, а лише за допомогою гілок. З іншого боку для німців *верба* була також символом смерті, оскільки, за повір'ями, на верхівках верб відпочивали відьми та диявол. Саме тому сопілка, виготовлена з верби, відганяла відьом та бісів. Українці вірили, що сопілка виготовлена з верби, «яка не чула ні шуму води, ні співу півня», здатна так грати, що «мертві встануть з могил і живими прийдуть з того світу» [4, с. 72]. В українських фразеологічних одиницях *верба* часто має пейоративну семантику: «*золоті верби ростуть*» вживають для характеристики недовладних, нерозумних дій когось-небудь; «*на вербі груші ростуть*» означає, що говорять якісь нісенітниці, дурниці; «*як виросте гарбуз на вербі*» іронічно зауважують про щось, що ніколи не настане; «*закохався, як чорт у суху вербу*» грубо та іронічно говорять про досить дивне сильне кохання. Досить продуктивна *верба* і в українських пареміях. Українці вважали, що *верба* бере силу з води: «*Де верба, там вода*», вона вказувала, де можна було копати криницю: «*Там криниця, де водиця*», «*Де ростуть верби, там чисті джерела*», *верба* була дороговказом для подорожуючих, де можна було напитися води: «*На городі під вербою стоїть колодязь із водою*», «*Де срібліє вербиця – там здорова водиця*» [4, с. 72].

Фітонімний компонент *горох* вирізняється більшою фразеологічною продуктивністю в українській мовній картині, ніж в німецькій. Якщо на когось не можуть вплинути, всі спроби залишаються марними, то говорять: «*Хоч горохом об стінку, а він про своє*»; про заплутану розмову: «*Змішав горох з капустою*»; про незлагодженість дій: «*Те в горох, те в чечевицю*»; про безрезультатність дій: «*Ті горох, ті чечевицю*».

татність певних дій «*як об стінку горохом*»; про щось давно минуле: «*За царя Гороха, як людей було трохи*» [4, с. 148–149]. Схожими за семантикою є фразеологічні одиниці в порівнюваних мовах для опису обличчя зі шрамами чи слідами від віспи «*У його на виду чорт сім кіп гороху змолотив*» – «*Auf ihm hat wohl der Teufel Erbsen gedroschen*». Відомий в обох лінгвокультурах фразеологізм для характеристики занадто чутливої людини «*schlafen wie eine Prinzessin auf der Erbse*» («*спати як принцеса на горошині*») завдячує своїм походженням казці Г.К. Андерсена. Про беззахисних, бідних, нещасних людей, за яких ніхто не заступається, українці говорять: «*Живе як горох при дорозі*». Даний фразеологізм утворився імпліцитним шляхом від паремії «*Маюся, як горох при дорозі, хто не йде, той скубне*». Жадібну, дріб'язкову, прискіпливу людину німці називають *Erbsenzähler*, іменник утворений від фразеологізму «*Erbsen zählen*» («*рахувати горошини*»). Фітонім *Erbse* входить до складу таких фразеологізмів, як «*etwas an der Erbse haben*» для позначення особи, яка не сповна розуму, дещо божевільна та «*mit jemandem durch einen Scheffel Erbsen verwandt sein*» для позначення дуже далекого родича. (український відповідник «*десята вода на киселі*»). В українській лінгвокультурі *горох*, на думку В. Жайворонка, служив звабою для жінок та чоловіків у позашлюбних зв'язках: «*Скік-скік через понів тік, та до Ганки в горох, ой як гарно удох*», «*Як бачились у горосі, та й досі*». *Горох* також використовувався в різних ритуалах, обрядах та магії [4, с. 148].

У словниках української мови зафіксовано достатньо багато фразеологічних одиниць з рослинним компонентом *капуста*, оскільки цей фітонім має значний фразеотворчий потенціал: нерозумну, неуважну, некмітливу, не сповна розуму людину називають «*капустяна голова*»; говорячи про одне, натякають на щось інше: «*навздогад буряків, щоб дали капусту*»; коли змішують все до купи, плутають: «*наколоти гороху з капустою*»; коли хтось несподіваний та непроханий втручається у справу чи розмову, то говорять: «*Нате й мік глек на капусту, щоб не був порожній*». *Горох та капуста* в українській культурі символізували певний достаток «*Коли є горох і капуста – хата не пуста*», «*Хай Бог не допустить прохати капусту*» [1, с. 41]. У німецькій лінгвокультурі фітонайменування *капуста* зустрічається доволі рідко і в більшості випадків з негативною оцінкою: «*den alten Kohl wieder aufwärmen*» говорять зневажливо у значенні «*затягнути стару пісню, порушити минуле, розпочинати все з самого початку*»; у значенні «*говорити нісенітницю, дурниці*» вживають «*Kohl reden*». Паремію «*Das macht den Kohl auch nicht fett*» використовують, коли неможливо покращити ситуацію, мало користі від усіх докладених зусиль, навряд чи щось зможе допомогти справі.

Фітонімний компонент *гарбуз* не продуктивний у фразеології порівнюваних мов, проте в обох культурах вважається символом родючості. В українській мовній картині *гарбуз* став справжнім етносимволом відмови дівчини парубкові, який сватається: «*давати гарбуза*», «*дістати гарбуза*», «*роздавати гарбузи*», «*птити з гарбузом*», «*лишитися з гарбузом*».

Першою серед семи благословених рослин у Біблії вважається *пшениця*. Вислів «*Die Spreu von Weizen trennen*» («*відділяти кукулі від пшениці*») походить з Євангелія від Матвія і має значення «*відокремлювати добре від поганого, шкідливе від корисного*». Образ пшениці у притчі використовується як образ Синів Царства, які є плодами гарного насіння, посеяного

Ісусом, а кукулі поміж пшениці таємно посіяв сатана. Саме з цією притчею пов'язані ще декілька фразеологічних одиниць: «*Weizen mit dem Unkraut ausjäten*» («*вирвати з кукулем і пшеницю*») у значенні «*разом з непотрібним відкинути потрібне, перестаратися*» та «*Unkraut zwischen den Weizen säen*» («*посіяти кукулі між пшеницею*») у значенні «*підступно зашкодити хорошій справі*».

Проведений порівняльний аналіз фразеологічних одиниць та паремій з фітонімним компонентом української та німецької лінгвокультур дозволяє виділити три групи, які можуть використовуватись для характеристики людини. До **першої групи** віднесемо фразеологізми, які характеризують зовнішність та фізичний стан людини, при цьому рослинні компоненти можуть бути як однаковими, так і різнитися, мати як позитивну, так і негативну конотацію. Так, символом сили і могутності в обох культурах виступає *дуб*, різняться рослинні компоненти у складі компаративних фразеологізмів для опису гарної та вродливої жінки: для українців – це квітка, мак: «*гарна, як квіточка/як мак/як маків цвіт*», для німців – це троянда: «*schön wie eine Rose*». Різні фітоніми компоненти простежуються при описі стрункості дівчини: «*струнка як тополя*» – «*schlank wie eine Tanne*». Голубий колір став основою для порівняння дівочих очей з *волошками* в українській мовній картині: «*очі, як волошки в житі*». У німецькій культурі *Kornblume* вважається символом краси, чистоти та витонченості, проте це не знаходить відображення у фразеології. Фіолетовий колір квітів *фіалки* послугував основою компаративного фразеологізму «*blau wie ein Veilchen*» у значенні «*дуже п'яний, п'яний як земля*», хоча у значенні іменника «*фіалка*» не існує навіть периферійної семи, яка б стосувалася алкоголю чи пияцтва. [6, с. 101], проте «*blau*» є частиною фразеологічної одиниці «*blau sein*» (бути п'яним).

Другу групу утворюють фразеологічні одиниці, які характеризують інтелектуальні здібності, життєвий досвід та спадковість людини. Оцінка інтелектуальних здібностей людини через призму відношень рослина – людина реалізується двома шляхами: або людина ототожнює рослини із собою, наділяє їх розумовими здібностями, при цьому акцентуючи на своєму високому інтелектуальному рівні; або ж вдається до порівняння себе з рослинами, транскодуючи свій недостатній інтелектуальний розвиток [7, с. 88]. Позитивна оцінка розумових здібностей реалізується у фразеологічних одиницях: «*мудрий як старий дуб*», «*голова не соломою набита*» у значенні «*розумний, кмітливий*». Більш продуктивними в порівнюваних мовах є фразеологічні одиниці, які відображають народні уявлення про дурість, тупість: «*дурний як капустяна розсада*»; «*замість мозку росте капуста*»; «*тупий як дерево*»; «*чоловік без розуму, що сніп без перевесла*». Фітонім *квасоля* входить до складу фразеологізмів як німецької, так і української мов для позначення низького розумового рівня: «*dumm wie Bohnenstroh*», «*високий як тополя, дурний як квасоля*». Молоду людину, яка не має досвіду, а деколи і здорового глузду, у німецькій лінгвокультурі називають «*junges Gemüse*», а в українській – «*молодий та зелений*», «*ще мак цвіте у голові*». У пареміях «*Жолудь який малий буває, а з нього великий дуб виростає*» – «*Aus kleinen Eicheln wachsen mächtige Eichen*» короткий вік протиставляється багаторічному досвіду дуба, який живе найдовше з поміж дерев. Як українці, так і німці цінують та поважають вік та досвід та не довіряють юності. Українська лінгвокультура у порів-

нянні з німецькою багатша на паремійні одиниці з рослинними компонентами, які демонструють, що діти успадковують риси своїх батьків: «*Wie der Baum, so die Frucht*», «*Яке дерево, такий і плід*»; «*Який куц – така й калина, яка мати, така й дитина*»; «*Яке дерево, такі його квіти, які батьки, такі й діти*»; «*Яка яблунька, такі й яблука*».

Третя група фразеологічних одиниць відображає взаємовідносини між людьми та риси характеру. В українській етносвідомості риси характеру людини реалізуються через призму рослинних компонентів в багатьох фразеологічних одиницях: боязка – «*полохлива як осика*», «*тремтить як билинка*»; гордовита – «*горда як тополя*»; злий – «*хороший як хрін з редькою*», «*злий як скажений хрін*», «*ість як цибуля очі*»; брехливий – «*натрусив як з осики груши*»; лінивий – «*сидить як качан на городі*»; говіркий – «*говорить як горохом сипле*»; непорядний – «*гнилий як гарбуз*» [8]. Однакового символічного значення набуває фразеологізм з фітонімним компонентом *квітка* в обох лінгвокультурах для опису пихатої людини: «*красується як квітка в болоті*», «*blüht wie eine Blume auf dem Mist*». В обох лінгвокультурах *реп'ях* асоціюється з причепливою, набридливою, настирливою, людиною, що знаходить відображення у фразеології, але є більш продуктивним в українській мовній картині: «*причепився як реп'ях*»; «*чпільється (прип'явся) як реп'ях до кожуха*»; «*wie eine Klette an jemandem/etwas hängen*». У німецькій культурі символом скромності виступає фіалка: «*bescheiden wie ein Veilchen*», а символом чутливості – мімоза: «*empfindlich wie eine Mimose*». Для характеристики людини, з якою краще не мати справ, німці використовують фразеологізм «*mit jemandem ist nicht gut Kirschen essen*», а у значенні «*когось осуджувати, звинувачувати*» – «*jemandem eine Pflaume an den Kopf werfen*».

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що фразеологічні одиниці та паремії відображають у всій своїй повноті багатогранність картин світу німецького та українського етносів. Фітонімічні компоненти у складі цих сталих виразів є як універсальними, так і етноспецифічними, оскільки символічне значення тісно пов'язане з національною культурою цих народів, міфологією, фольклором, літературою. Вивчення та аналіз фітонімів у складі фразеологізмів та паремій дозволяє краще зрозуміти національну картину світу, пронизану доволі часто особливими культурними конотаціями та асоціаціями. Систематизація отриманих результатів сприятиме пошуку фразеологічних еквівалентів з рослинними компонентами при перекладі. Перспективним видається більш ґрунтовне дослідження фразеологізмів з рослинними компонентами біблійного походження.

Література:

1. Циганок І.Б. Концептуалізація фітонімів в українській фразеології. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Том 34 (73). №2. Ч. 1. С. 40–44.
2. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
3. Філь Г. Фразеологічні одиниці української мови з рослинними компонентами символами: етнонаціональний аспект. *Проблеми гуманітарних наук. Серія: Філологія*. 2015. Вип. 36. С. 116–126.

4. Жайворонко В.В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К.: Довіра, 2006. 703 с.
5. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови: Посібник для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. Луганськ: Альма-матер, 2005. 400 с.
6. Каракевич Р.О. Вербалізація фразеологізмів-фітонімів у порівняльному аспекті. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2021 №47. Т.1. С. 100–103.
7. Пушко Л.В. Реалізація аксіологічної функції фразеологізмів з рослинними номінаціями на позначення інтелектуальної діяльності людини (на матеріалі англійської, української та російської мов). *Вісник Сум.Ду. Серія «Філологія»*. 2008. №1. С. 87–89.
8. Добролюба Г. Мовне сприйняття рослинного світу у творчості Тараса Шевченка та в польській фразеології: лінгвокультурний аспект. *Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. 2010. №21. С. 232–243.

Bashuk N. Linguistic and cultural aspect of German and Ukrainian phraseological and paremic units with a phytonymic component

Summary. The article examines the ethnocultural specificity of phraseological units and paremia with phytonymic components in Ukrainian and German linguistic cultures. Plants have always played a very important role in human life, which is why their names have been imprinted on many cultural levels: in mythology, beliefs, rites, traditions, customs, literary works, and acquired symbolic meaning. Phraseologisms with plant components reflect the qualities of a person by comparing him or her with objects of the plant world that have positive or negative properties, and, therefore, the figurative nomination created by this comparison with a plant has both positive and negative connotations. The comparative linguistic and cultural analysis conducted proves that some phytonym components have practically identical cultural connotations, so they can be regarded as universal: an oak as a symbol of strength and power, an aspen as a symbol of evil forces and an evil character, an acorn and an oak as a contrast between youth and experience, a burdock as the personification of a clingy person. Common to both linguistic cultures are symbols and associations that are rooted in Christianity and have biblical origins, such as tares and wheat. Some differences in plant nominations are shaped by ethno-cultural factors and peculiarities of world perception and, therefore, are inherent to only one linguistic and cultural community and reflect national identity through the system of standard evaluative images. Only the Ukrainian language picture is characterized by the correlation of oak and cabbage with human intellectual abilities, and the blue colour of a girl's eyes is associated with cornflowers in the rye. In German ethnic consciousness, a violet is a symbol of modesty and at the same time is part of a comparative phraseological unit to denote a very drunk person. The research made it possible to identify three groups of phraseological and paremic units with phytonyms that can be used to characterize a person. The first group consists of phraseological units that describe a person's appearance and physical condition; the second one characterizes a person's intellectual abilities, life experience and heredity; the third group reflects character traits and relationships between people.

Key words: linguistic and cultural studies, phraseological units, paremia, phytonyms, associations, symbols.